

Kwink &... De Gouden Weken

Groepskompas!
Samen de
juiste koers.

COLOFON

Een aantal keer per jaar verschijnt *Kwink &...* Deze uitgaven worden samengesteld door de makers van Kwink, vooral aansluitend bij bekende themaweken in het basisonderwijs, zoals de Week tegen Pesten (september), de Week van de Mediawijsheid (november) en de Week van de Lentekriebels (maart). Dan wordt de algemene doelstelling van de themaweek verbonden met specifieke SEL-doelstellingen. Altijd inhoudelijk onderbouwd en met concrete lessuggesties voor de leerkracht.

Samenstelling en teksten: Gerard van Midden en Wouter Siebers

Eindredactie: Brenda de Wilde

Vormgeving: Studio Michelangela, Utrecht

Uitgever

Kwintessens
Berkenweg 11
3818 LA Amersfoort

033-460 19 40

info@kwinkopschool.nl
www.kwinkopschool.nl

© Kwintessens, Amersfoort, augustus 2026

Inleiding

Werk aan je groep! Dát is het motto van dit speciale katern voor de Gouden Weken; de periode vanaf de eerste schooldag tot aan de herfstvakantie. In deze cruciale periode werk je samen met je leerlingen aan een sterke groep. Zo'n sterke, veilige groep – waarin kinderen ook voor elkaar opkomen en zo onder andere verstoring gedrag zoals pesten helpen voorkomen – komt niet uit de lucht vallen. Daar moet je met elkaar echt aan werken. Daarvoor krijg je in dit katern én op de Gouden Weken posters tips voor groepsversterkende activiteiten.

De Gouden Weken bestaan gemiddeld uit acht weken: vanaf de start van het nieuwe schooljaar tot aan de herfstvakantie. Tijdens die weken zetten we elke week één werkwoord centraal.

Het gaat om de volgende acht werkwoorden, met daarachter vermeld wat er specifiek bij dit werkwoord hoort:

1. **Weten** – weet welke regels er zijn
2. **Kennen** – ken je klasgenoten
3. **Voelen** – voel dat je op tijd rust moet nemen
4. **Zeggen** - zeg aardige dingen en vertel duidelijk wat jouw grenzen zijn
5. **Doen** - kom voor elkaar op; gewoon doen!
6. **Luisteren** - luister goed naar wat de ander zegt
7. **Oplossen** - los ruzies zoveel mogelijk zelf op
8. **Vieren** - vier successen met elkaar

Bij elk werkwoord horen twee korte, inhoudelijke activiteiten die de groepsvorming bevorderen. Naast deze activiteiten raden we je aan om het werkwoord op allerlei verschillende manieren (tijdens gesprekken en andere activiteiten met kinderen) terug te laten komen, zodat het werkwoord elke week echt tot leven komt.

De Gouden Weken poster

Bij dit katern hoort een nieuwe Gouden Weken poster: de ene kant is voor de onderbouw; de andere kant voor de midden- en bovenbouw. Op de poster staan korte en speelse activiteiten die helpen bij een goede start van het schooljaar. Op de volgende pagina's vind je alle werkvormen nog eens overzichtelijk uitgewerkt. Klaar om zo in te zetten in je groep. Kies er een paar uit of plan ze verspreid in je eerste weken. Want een sterke groep bouw je stap voor stap op.

Wouter Siebers
Projectleider Kwink

Groepskompas!
Samen de juiste koers
8 weken • 8 werkwoorden • 1 sterke groep

Onderbouw

Midden- en bovenbouw

GROEPSBELONING
Hadden jullie alle werkwoorden tegengevoel? Dan verdienen jullie een groepsbeloning.
Onze groepsbeloning is: .....

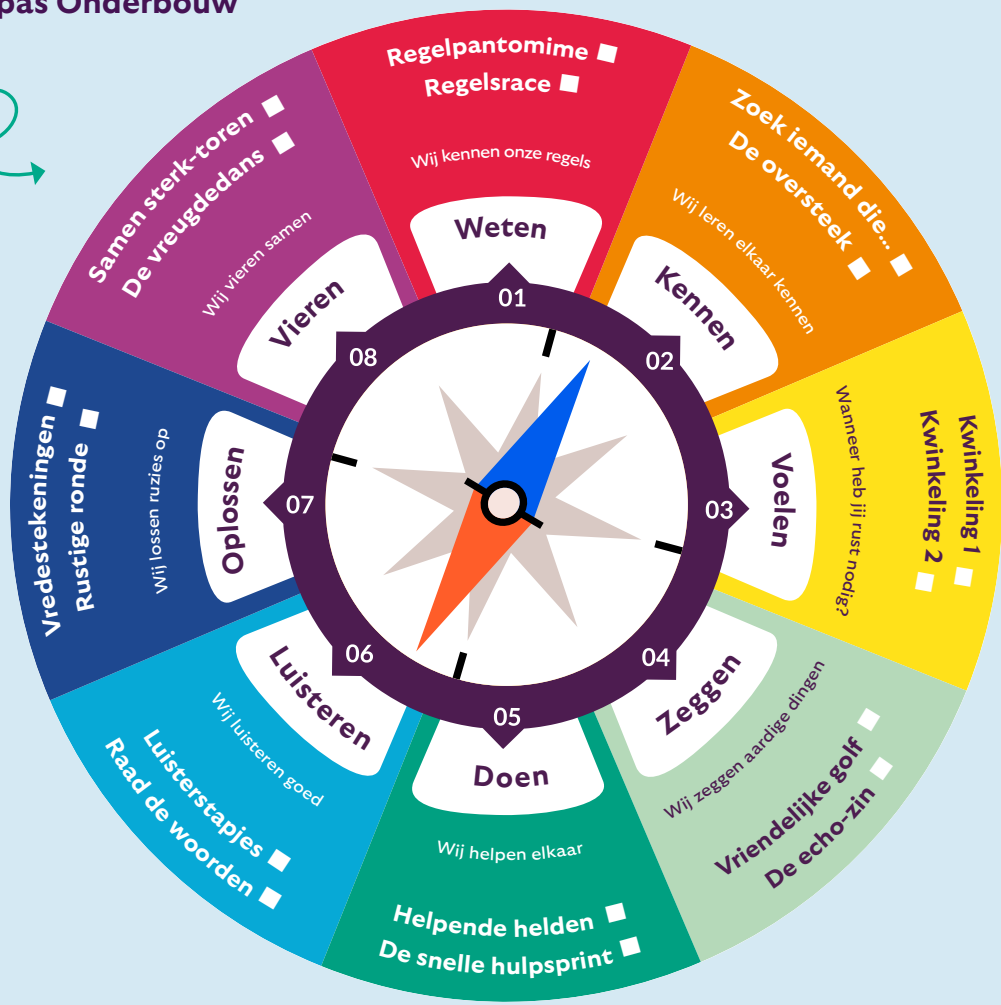
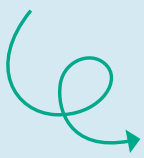
Onderbouw

Zorg voor acht schoenendozen. Elke week mag één groepje met een schoenendoos aan de slag. Op de schoenendoos plakken de kinderen het pictogram van de week (zie bijlage 1). Op de rest van de doos tekenen, schilderen, plakken, stempelen of schrijven ze wat er die week belangrijk was, zoals in week 1: de regels, week 2: leuke kenmerken van klasgenoten enzovoort.

Laat van alle schoenendozen in de laatste week vóór de herfstvakantie een groot bouwwerk maken. Maak er een foto van met de kinderen erbij die bij het groepsbouwwerk poseren en vier het succes met elkaar. Leuk om die foto te delen met hun ouders/verzorgers.

Groepskompas Onderbouw

Week 1

Weten

Weet welke regels er zijn

Regelpantomime

Doel: Regels op een speelse manier herkennen.

Schrijf de groepsregels op briefjes. Eén kind trekt een briefje en beeldt de regel uit zonder te praten. De klas raadt welke regel het is.

Regelsrace

Doel: Regels leren herkennen en onthouden. Hang in de klas kaartjes op met de groepsregels. Vertel een situatie, bijvoorbeeld: 'Iemand praat terwijl een ander iets vertelt.' De kinderen rennen naar de regel die daarbij past.

Variatie: Laat de kinderen zelf situaties bedenken.

Week 2

Kennen

Ken je klasgenoten

Zoek iemand die...

Doel: Ontdekken wat klasgenoten leuk vinden.

Geef een opdracht zoals: Zoek iemand die van pizza houdt - Zoek iemand met dezelfde hobby - Zoek iemand die een huisdier heeft. De kinderen lopen rond en zoeken iemand die daarbij past.

Extra: Laat ze kort doorvragen (bijv. welk huisdier?)

De oversteek

Doel: Ontdekken wat je gemeen hebt.

Alle kinderen staan aan één kant van het lokaal. De leerkracht zegt: 'Steek over als je van ijs houdt - Steek over als je een broer of zus hebt' - enzovoort. Kinderen die dat herkennen steken over.

Week 3

Voelen

Voel dat je op tijd rust moet nemen

Kwinkeling 1

Doel: Ervaren dat even rust nemen nieuwe energie geeft.

Bekijk de Kwinkeling Rust in je lijf, lucht in je hoofd.

Kwinkeling 2

Doel: Ervaren dat even rust nemen nieuwe energie geeft.

Bekijk de Kwinkeling Sta sterk en ontspan.

Week 4

Zeggen

Zeg aardige dingen en vertel duidelijk wat jouw grenzen zijn

De vriendelijke golf

Doel: Complimenten leren geven en ervaren dat die een positief effect hebben.

De kinderen zitten in de kring. Het eerste kind geeft een compliment aan het volgende. Zo gaat het de kring rond als een golf.

De echo-zin

Doel: Oefenen hoe je je grenzen kunt aangeven.

Jij zegt een zin, de klas herhaalt deze als een echo. Voorbeeldzinnen: Stop, dat vind ik niet fijn – Wil je het eerst vragen? – Dat wil ik niet. Zeg de zinnen steeds sneller of grappiger.

Week 5

Doen

Kom voor elkaar op; gewoon doen!

Helpende helden

Doel: Leren dat je iemand kunt helpen.

Vertel een korte situatie, bijvoorbeeld: 'Een kind staat alleen op het schoolplein.' Vraag: 'Wat kan een held doen?' De kinderen bedenken een antwoord. Bijvoorbeeld: 'Wil je meespelen?'

De snelle hulpsprint

Doel: Leren beslissen wat in een bepaalde situatie het beste is.

Hang twee kaartjes in de klas. Op het ene kaartje schrijf je 'Helpen' en op het andere kaartje 'Een volwassene halen'.

Lees de volgende situaties voor:

- Iemand wordt gepest tijdens het buitenspelen.
- Een kind laat zijn broodtrommel vallen en alles ligt op de grond.
- Een klasgenoot struikelt en valt op de gang.
- Iemand kan niet bij een vakje aan de bovenkant van de plank.
- Een kind huilt omdat hij zijn tekening is kwijtgeraakt.
- Er ligt speelgoed op de trap waar iemand over kan struikelen.
- Iemand wordt buitengesloten bij het spel.
- Iemand kan de knoop van zijn jas niet dichtkrijgen.
- Iemand wordt bang van harde geluiden tijdens gym.

De kinderen rennen naar wat zij denken dat het beste is. Daarna leggen ze uit waarom ze dat denken.

Week 6

Luisteren

Luister goed naar wat de ander zegt

Luisterstapjes

Doel: Consequent luisteren en volgen.

De kinderen staan verspreid in de losse ruimte. Eén kind geeft korte instructies, zoals: Doe één stap naar links – Doe twee stappen naar achteren – Draai een rondje op je plek enzovoort. De andere kinderen moeten precies volgen wat er gezegd wordt.

Variatie: Combineer meerdere instructies achter elkaar voor de oudere kinderen.

Raad de woorden

Doel: Nauwkeurig luisteren en details onthouden.

De kinderen zitten in een kring. Eén kind zegt vijf woorden of een korte zin. Daarna noemt het een naam van een van de klasgenoten. Dit kind moet zo veel mogelijk woorden exact herhalen. Laat alle kinderen een keer aan de beurt komen.

Variatie voor oudere kinderen: Laat een kort verhaaltje van 10–15 woorden navertellen.

Week 7

Oplossen

Los ruzies zoveel mogelijk zelf op

Vredestekeningen

Doel: Creatief nadenken over oplossingen.

Laat kinderen tekenen hoe een ruzie opgelost kan worden. Bespreek daarna kort wat ze hebben getekend en waarom het eerlijk is.

Rustige ronde

Doel: Leren stoppen en nadenken voordat je reageert.

De kinderen staan in een kring. De leerkracht vertelt een korte ruziesituatie, zoals:

- Twee kinderen willen hetzelfde speelgoed tegelijk gebruiken.
- Tijdens het spel duwt een kind een ander per ongeluk van de glijbaan.
- Een kind zegt iets vervelends tegen een ander omdat hij boos is.
- Twee kinderen krijgen ruzie over wie mag beginnen met een spel.
- Een klasgenoot pakt zonder te vragen iets van een ander af.
- Tijdens het knutselen raakt een kind gefrustreerd en wil alles stukgooien.
- Twee kinderen trekken aan hetzelfde potlood of boek.
- Een kind wordt uitgelachen omdat hij iets verkeerd doet bij gym.
- Er ontstaat ruzie over wie op een bepaalde plek mag zitten.

De kinderen houden zich stil om na te denken. Daarna mogen ze na elkaar hun oplossing hardop zeggen. Let op: als een oplossing al genoemd is, mag een kind diezelfde oplossing niet nog een keer uitspreken.

Week 8

Vieren

Vier successen met elkaar

Samen sterk-toren

Doel: Successen als team vieren.

Laat verschillende groepjes samen iets bouwen of maken, zoals een toren van 15 verschillende losse spullen, een puzzel, de letter G met hun lijven, één gezamenlijke tekening enzovoort. Klaar? Dan vieren ze het succes met de hele groep met applaus, juichen of high-fives.

Bespreek: Wat ging deze week goed als groep? Welk moment is het meest waard om met elkaar te vieren en hoe gaan jullie dat doen?

De vreugdedans

Doel: Fysiek vieren en positieve energie delen.

Kijk met elkaar terug op de afgelopen weken. Welke successen waren er allemaal? Bij elk succes maken alle kinderen een korte vreugdedans. Laat dit eventueel begeleiden met vrolijke muziek.

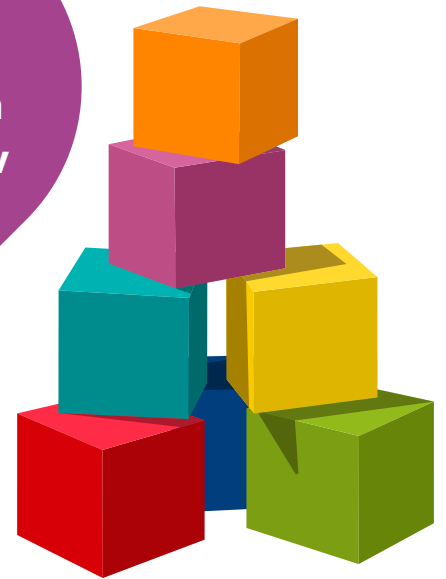

Midden- en bovenbouw

Maak groepjes van drie of vier kinderen. Die werken telkens één week vast met elkaar samen. In de opvolgende weken is de groepsamenstelling steeds weer anders. Elk groepje krijgt elke week de uitslag van een grote kubus (zie bijlage 2). Op één van de zes kanten schrijven ze groot het werkwoord van de week. Op de andere vijf kanten schrijven of tekenen ze dingen die ze het beste bij dit werkwoord vinden passen. Bij week 1 (weten) kunnen ze bijvoorbeeld de vijf belangrijkste regels opschrijven. Laat de kubus pas in elkaar plakken als er op alle kanten getekend of geschreven is.

Laat van alle kubussen in de laatste week vóór de herfstvakantie een groot bouwwerk maken. Maak er een foto van met de kinderen erbij die bij het groepsbouwwerk poseren en vier het succes met elkaar. Leuk om die foto te delen met hun ouders/verzorgers.

Tip voor de midden- en bovenbouw

Groepskompas Midden- en bovenbouw

Week 1

Weten

Weet welke regels er zijn

De regelbeweging

Doel: Regels onthouden met beweging.

Noem een groepsregel. De kinderen bedenken een beweging die daarbij past. Herhaal daarna alle regels snel achter elkaar en laat de kinderen de bewegingen uitvoeren. Zet er swingende muziek bij aan. Sluit af met een door de groep bedachte yell over de kracht van een sterke groep.

Regelbattle

Doel: Leren uitleggen waarom regels belangrijk zijn.

Verdeel de klas in twee teams. Noem een regel, bijvoorbeeld: We luisteren naar elkaar. Team A krijgt 10 seconden om te zeggen waarom deze regel belangrijk is. Team B moet daarna een voorbeeld geven van wat er misgaat zonder die regel. Daarna wisselen de teams.

Variatie: Als een team binnen 10 seconden niks kan bedenken → punt voor team A.

Week 2

Kennen

Ken je klasgenoten

Tien grappige kennismakingsvragen

Doel: Elkaar beter leren kennen.

Deze vragen zorgen vaak voor grappige gesprekken:

- Als je een dier kon zijn, welk dier zou je kiezen?
- Wat is het raarste eten dat je ooit hebt geprobeerd?
- Als je een superkracht mocht kiezen, welke zou dat zijn?
- Wat zou je doen als je een dag onzichtbaar was?
- Als je een week geen school had, wat zou je dan doen?
- Wat is je favoriete snack ooit?
- Als je een beroemd persoon mocht ontmoeten, wie zou dat zijn?
- Als je een miljoen euro kreeg, wat is dan het eerste dat je koopt?
- Wat is het grappigste dat je ooit op school hebt meegemaakt?
- Als je een nieuw vak op school mocht bedenken, welk vak zou dat dan zijn?

Laat de gesprekken in kleine groepjes voeren en sluit af met een klassikale bespreking. Leg de antwoorden eventueel op een creatieve manier vast door er een enorme groeps-wandposter van te maken.

Waar of niet waar?

Doel: Elkaar beter leren kennen.

Een kind vertelt twee waarheden en één grapje over zichzelf. Bijvoorbeeld: Ik heb een hond – Ik hou van zwemmen – Ik heb vijf broers.

De klas raadt wat niet waar is. Maak er een speelse competitie van door de klas in groepjes van drie te verdelen.

Week 3

Voelen

Voel dat je op tijd rust moet nemen

Kwinkeling 1

Doel: Ervaren dat even rust nemen nieuwe energie geeft.

Bekijk de Kwinkeling Rust in je lijf, lucht in je hoofd.

Kwinkeling 2

Doel: Ervaren dat even rust nemen nieuwe energie geeft.

Bekijk de Kwinkeling Sta sterk en ontspan.

Week 4

Zeggen

Zeg aardige dingen en vertel duidelijk wat jouw grenzen zijn

De vriendelijke wedstrijd

Doel: Positief gedrag stimuleren.

Maak kleine groepjes. Elk groepje moet in één minuut zoveel mogelijk aardige zinnen bedenken die iets zeggen over het gedrag van een ander. Het groepje met de meeste zinnen wint.

De grenzensprint

Doel: Persoonlijke grenzen leren aangeven.

Hang drie kaartjes op:
STOP – PRATEN - HULP VRAGEN

Lees onderstaande situaties voor. De kinderen rennen na elke situatie naar de oplossing van hun keuze.

- Een klasgenoot maakt een grap over jouw kleding en anderen lachen mee.
- Je vriend wil jouw huiswerk overschrijven omdat hij het vergeten is.
- Een klasgenoot blijft tegen je praten terwijl de leerkracht uitleg geeft.
- Iemand pakt steeds zonder te vragen jouw spullen omdat jullie vrienden zijn.
- Een kind stuurt een vervelende opmerking over jou in de groepsapp van de klas.
- Tijdens gym duwt iemand je steeds een beetje opzij om de bal te krijgen.
- Een klasgenoot vraagt of jij de schuld wilt krijgen van iets wat jullie samen hebben gedaan.
- Je vriend wil dat jij een geheim bewaart, maar je voelt je er eigenlijk niet goed bij.
- Iemand zegt: 'Als je mijn vriend wilt zijn, moet je dit doen.'
- Een groepje sluit je steeds expres buiten bij een spel op het schoolplein.

Vraag telkens na het rennen: 'Wat zou je precies kunnen zeggen?' En: 'Wanneer is hulp vragen een goede keuze?'

Week 5

Doen

Kom voor elkaar op; gewoon doen!

De superhelden-challenge

Doel: Situaties herkennen waarin je voor iemand kunt opkomen.

Verdeel de klas in kleine teams. Geef elk team een van de volgende situaties:

- Tijdens de gymles worden teams gekozen. Een jongen uit jouw klas wordt steeds als laatste gekozen. Je ziet dat hij probeert te lachen, maar eigenlijk baalt hij.
- Tijdens een presentatie fluisteren twee leerlingen achter in de klas en maken grapjes over degene die voor de klas staat.
- Een paar kinderen maken steeds grapjes over hoe iemand praat of lacht. Ze zeggen: 'Het is maar een grapje.'
- Bij een groepsopdracht merkt een meisje dat de anderen haar ideeën steeds negeren. Uiteindelijk zegt ze bijna niets meer.
- In de groepsapp wordt een foto gedeeld van een klasgenoot waarop hij een gek gezicht trekt. Sommige kinderen sturen lachende emoji's.
- Tijdens een spel op het schoolplein zegt iemand: 'Jij mag niet meedoen, want jij verpest het spel altijd.'
- Een leerling geeft een antwoord in de klas dat niet helemaal klopt. Een paar kinderen beginnen te lachen.
- Een nieuwe leerling spreekt nog niet zo goed Nederlands. Tijdens een opdracht snappen andere kinderen niet wat hij bedoelt en worden ze ongeduldig.

Geef de teams drie minuten de tijd om een creatieve oplossing of actie te bedenken. Laat ze die kort uitspelen. De andere teams mogen na elk spel kritische vragen stellen, zoals: 'Zou dit echt helpen?'

Scenario-challenge 'Wat doe jij?'

Doel: Snelle keuzes maken in lastige situaties.

Maak een kopie van bijlage 3. Daarop staan kaartjes met lastige situaties. Maak groepjes van twee of drie kinderen en geef elk groepje om de beurt een willekeurig kaartje. Elk groepje moet in één minuut zeggen wat het zou doen. De klas bespreekt: zou dit effectief zijn?

Week 6

Luisteren

Luister goed naar wat de ander zegt

Stop en herhaal

Doel: Actief luisteren en samenvatten.

Eén kind vertelt in de kring een kort verhaal of een ervaring. Wanneer jij een stopsignaal geeft, moeten de anderen in één zin vertellen wat ze hebben gehoord.

Extra uitdaging: Laat ze ook emoties of gevoelens van de verteller benoemen.

Luistermatch

Doel: Nauwkeurig luisteren.

Maak duo's die voor hun groepje een grappige naam verzinnen. Elk duo deelt zijn naam met de hele groep. Nu verzint elk duo een zin van minimaal tien woorden. De duo's lezen om de beurt hun zin voor en noemen daarna de groepsnaam van een van de andere duo's. Dat duo moet hun zin correct herhalen. Elke groepsnaam mag maar één keer genoemd worden.

Week 7

Oplossen

Los ruzies zoveel mogelijk zelf op

Rollenspel 'Wie lost het op?'

Doel: Oefenen met verschillende manieren om ruzies op te lossen.

Maak groepjes van drie: twee kinderen spelen een ruzie, één observeert. De observator geeft tips of laat de twee zelf een oplossing bedenken. Wissel van rollen, zodat iedereen ruzie en oplossing oefent. Laat ook uitleggen waarom de oplossing eerlijk is.

Teamdilemma's

Doel: Samen nadenken en oplossingen afwegen.

Maak groepjes en geef een voorbeeld van een lastige ruzie. Elk team bedenkt drie mogelijke oplossingen en kiest er één. Laat elk team kort uitleggen waarom deze oplossing het beste is. Ruzievoorbeelden:

- Twee klasgenoten ruziën over wie het groepsproject mag presenteren.
- Een groepje sluit iemand opzettelijk buiten bij een spel.
- Twee kinderen hebben ruzie over wie de beurt heeft tijdens een computerspel.
- Een leerling wordt gepest in de groepsapp, en anderen weten niet of ze moeten ingrijpen.
- Twee vrienden willen dezelfde rol tijdens een toneelstuk of spel.
- Iemand wil dat jij iets doet waar je geen zin in hebt, bijvoorbeeld een taak of klusje.
- Tijdens een groepsopdracht blijft iemand alleen zijn eigen idee volgen, terwijl het team iets anders wil.

Week 8

Vieren

Vier successen met elkaar

Creatieve teamfoto

Doel: Succes zichtbaar maken en vieren.

Maak groepjes. Elk groepje bedenkt een tableau vivant (levend schilderij) dat laat zien wat de afgelopen weken samen bereikt is. Laat er een groepsfoto van maken. Combineer dit eventueel met het bouwen met de kubussen (zie pagina 9). Bespreek: wat maakt deze prestatie speciaal? Trakteer als leerkracht op een leuke verrassing – in de vorm van een gezellige activiteit – voor de hele groep.

Ballon in de lucht

Doel: Succes zichtbaar maken en vieren.

Iedereen staat in een kring. Om de beurt noemen ze iets leuks uit de afgelopen weken. Klaar? Gooi dan een ballon omhoog. Zeg dat de ballon de grond niet mag raken en je de ballon maar één keer achter elkaar mag aanraken. Voeg als variatie een tweede en later een derde ballon toe.

Fases van groepsdynamica

We geven je in dit katern ook extra informatie over de eerste drie fases van groepsdynamica bij kinderen (forming, norming en storming), over hiërarchie in de groep, en geven we praktische en leuke werkvormen om de Gouden Weken optimaal te laten verlopen.

Kinderen zitten op school in een groep. Een groep heeft volgens Wijsman (2013) de volgende kenmerken:

- **Directe interactie:** er is direct contact tussen de groepsleden.
- **Gezamenlijke waarden, doelen en normen:** elke groep ontwikkelt zijn eigen stijl (groepscultuur), samengevat als gezamenlijke uitgangspunten.
- **Groepsstructuur:** er is sprake van een netwerk van onderlinge relaties waarbij de groepsleden rollen vervullen en er leiders en volgers zijn.

Voor kinderen op de basisschool bepaalt de volwassene vooral de uitgangspunten.

Rolmodel

Kinderen kopiëren in een groep elkaars gedrag en leren proefondervindelijk hoe ze met elkaar en de regels moeten omgaan. De leerkracht heeft daarin een cruciale rol omdat hij/zij het rolmodel is. Dit kopieergedrag heet 'modelling'. Hoe meer het rolmodel gewaardeerd en gerespecteerd wordt, hoe meer een kind dit doet. Goed voorbeeldgedrag vanaf dag één is dus essentieel.

Groepsfases

Een groep ontwikkelt zich in herkenbare fases. Tuckman (1965) stelde vijf fases van groepsdynamica vast. De fasering zonder begeleiding door een volwassene, kent een andere volgorde dan die waarbij een leerkracht de leiding heeft. We bespreken in het kader van de Gouden Weken de eerste drie fases:

- **Forming:** het begin van de groep, de groep leert elkaar kennen, iedereen laat zich van zijn beste kant zien, kinderen zoeken 'gelijkgestemden'. Ofwel: hoe worden wij een gezellige groep?
- **Norming:** de normen ontstaan, hoe dit proces verloopt hangt sterk af van de leider van de groep. Ofwel: welke regels horen bij het realiseren van een gezellige groep?
- **Storming:** kinderen gaan op zoek naar hun eigen plek in de groep, centrale vraag is: wie is het

sterkst in deze fase en heeft dus de macht? De rollen worden verdeeld. Ofwel: hoe gaan we met elkaar om zodat het een gezellige groep wordt en blijft?

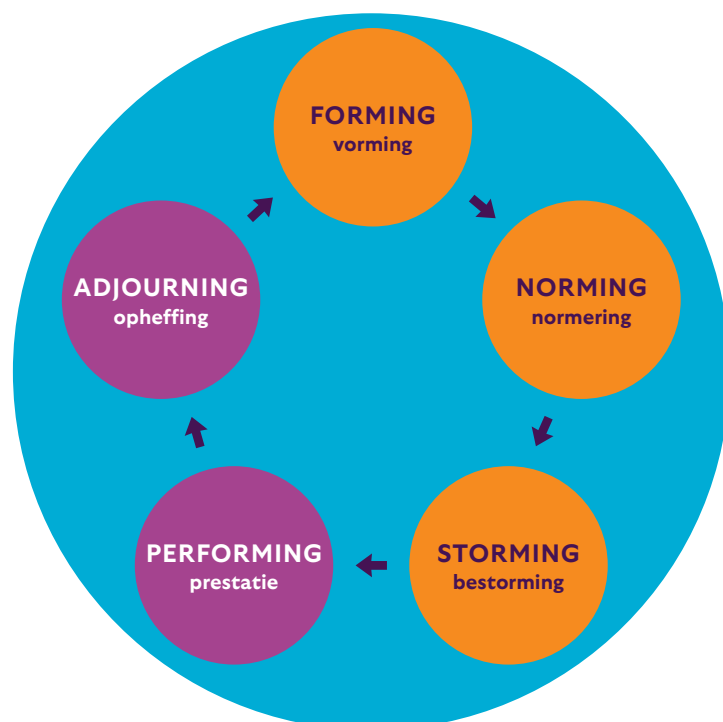
Het is heel belangrijk dat de leerkracht zijn/haar leidende rol vanaf de eerste dag pakt en de normen (afspraken en regels) vaststelt en die ook zelf in zijn/haar gedrag laat zien.

Let op: elke verandering in de samenstelling van de groep (bijvoorbeeld door de komst van een nieuwe leerling) heeft gevolgen voor het verloop van de groepsfases.

De andere twee groepsfases zijn **performing** (de groep is gevormd en kan als het goed is positief met elkaar aan de slag) en **adjourning** (afscheid van de groep en evaluatie).

In onderstaand schema zien die fases er als volgt uit, waarbij we een verschil zien tussen een geleide groep en een niet-geleide groep. In een geleide groep, waarvan meestal sprake is in het basisonderwijs, zal de leerkracht de fase van norming voor de fase van storming plaatsen. Veel leerkrachten weten immers uit ervaring dat in het begin van het schooljaar duidelijke regels stellen meer kans van slagen heeft dan eerst de teugels laten vieren en later in het jaar proberen de regels aan te scherpen of bij te stellen.

Groepsproces in een geleide groep

Tips per fase voor de periode van de Gouden Weken

Forming

Als een kind zich niet voldoende bij de groep voelt horen:

- Let op non-verbale signalen om te ontdekken wat het kind wél wil, waar het belangstelling voor heeft enzovoort.
- Handel onderzoekend en kijk dus bij alles wat je doet wat de reactie van het kind is.
- Maak (oog)contact waardoor het zich gezien voelt.
- Heb aandacht voor het kind.
- Betrek het kind (non-)verbaal zodat het zich niet genegeerd voelt.
- Accepteer de ruimte die het kind nodig heeft.
- Bejegen het kind positief.
- Daag het kind uit in kleine stapjes.
- Zoek een maatje voor het kind.

Norming

Om waarden en normen (regels/afspraken) over te dragen en te bevorderen:

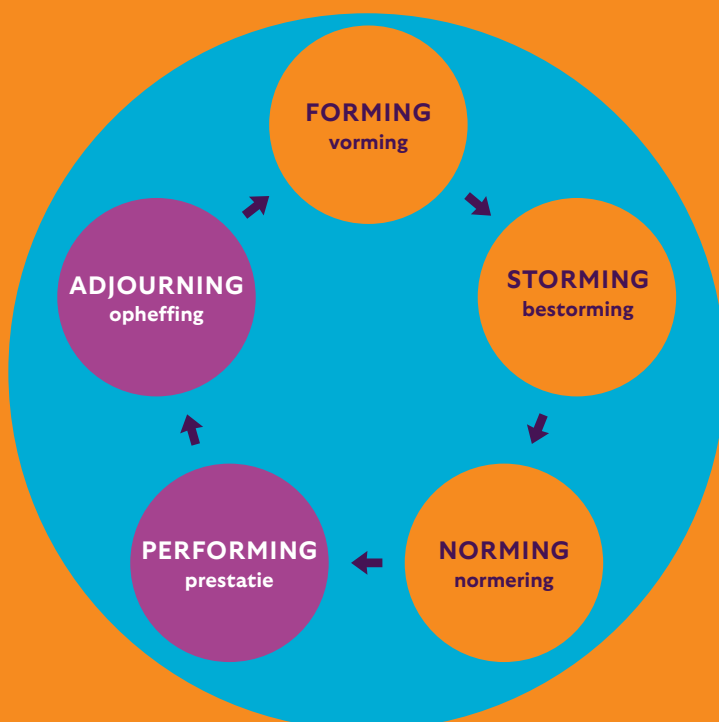
- *Teach as you preach*: de leerkracht is hét model voor eerlijkheid, respect, humor en plezier. Dit laat je zien in het dagelijks werk, want: goed voorbeeld doet goed volgen.
- Benoem waarden expliciet met kinderen. Dat kan alleen als de leerkracht die waarden zelf ook kent en dit gedeelde waarden van de hele school zijn.
- Geef opdrachten die de groepsgeest bevorderen, zoals spel- en discussievormen waarbij je naar elkaar moet luisteren, samenwerken en samen beslissingen moet nemen.
- Geef geen opdrachten die concurrentie bevorderen tussen individuele kinderen of tussen subgroepjes.
- Evalueer veel over vragen als: welk gedrag werkte remmend of bevorderend? Vat goed samen en leg (visueel) vast. Maak de kinderen medeverantwoordelijk.

Storming

Als kinderen te veel of te weinig invloed willen hebben:

- Maak oogcontact, want soms is dit al voldoende correctie.
- Noem de naam van het kind.
- Bejegen het positief, zodat jij zijn inzet erkent.
- Benoem het gewenste gedrag.
- Geef een compliment als het gewenste gedrag laat zien.
- Betrek het kind en benut zijn kracht.
- Corrigeer het kind niet ten overstaan van de hele groep (werkt statusverlagend).
- Geef het kind een time-out als het gedrag voortkomt uit overprikkeling.
- Bij een conflict: maak het kind medeverantwoordelijk en stimuleer om het kind het conflict zelf te laten oplossen.
- Als je straft: straf snel na de verkeerde actie, houd de straf kort, benoem het 'foute' gedrag, bied hiervoor een alternatief en stem de straf af op het gedrag.
- Gebruik altijd de ik-boodschap.

Groepsproces in een niet-geleide groep

Veiligheid in de groep

Veiligheid en geborgenheid zijn voor de ontwikkeling van een kind van groot belang. Immers: het verwerven van een eigen identiteit gebeurt in de nabijheid van anderen. Het kind identificeert zich met de omgeving en moet zich daarin thuis voelen (Hooijmaaijers et al., 2012). De mate van functioneren en leren van een kind is dus sterk afhankelijk van de door hem ervaren veiligheid.

Die veiligheid kent drie basisbehoeften: erbij horen (inclusie), invloed hebben (controle) en persoonlijk contact (affectie).

Hiërarchie in de groep

Kennis over de hiërarchische positie in de groep is belangrijk om snel actie te kunnen ondernemen als kinderen last hebben van hun positie in de groep. Inzicht in die hiërarchie verkrijgt je door het regelmatig afnemen van een sociogram.

Vanuit de literatuur kennen we grofweg vijf groepen leerlingen (zie ook *Groepsplan Gedrag*, herziene en vermeerderde druk, van Kees van Overveld; hoofdstuk 3.3):

1. De populaire groep: circa 15%, meestal meisjes, sociaal, behulpzaam, communicatief, assertief, hebben agressie niet nodig.
2. Gemiddelde groep: circa 55%, vallen niet erg op, kunnen goed mee op sociaal gebied, trekken zich aan elkaar op, zorgen voor rust en gezelligheid in de groep.
3. Controversiële groep: circa 5%, bijzonder gedrag (agressief of brutaal, of 'anders'), worden niet afgewezen door rest van groep.
4. Genegeerde groep: circa 10%, 'onzichtbaar', worden geaccepteerd, kunnen hun positie vaak zelf niet wijzigen, hebben controle over hun status quo, zeggen weinig, soms net het verkeerde, lopen risico op ontwikkeling van angst/depressie.
5. Afgewezen groep: 15%, meestal jongens, niet geliefd, vijandig benaderd, minder sociaal of cognitief vaardig, reageren agressief of juist teruggetrokken, kans op gepest worden is relatief groot.

Fysieke nabijheid

Promotieonderzoek van Van den Berg (2015) naar fysieke afstand in meters tussen twee leerlingtafels levert interessante uitkomsten op. Die afstand blijkt een van de beste voorspellers van iemands persoonlijke band met anderen. Kinderen die minder geliefd zijn of minder populair gevonden worden, hebben vaak een tafeltje aan de rand van de klas. Door niet-geliefde leerlingen dichterbij kinderen te zetten die wel aardig gevonden worden en dit minimaal twaalf weken vol te houden (aanvankelijk is er namelijk verzet), blijken minder geliefde kinderen beduidend positiever te scoren bij een vervolgmeting.

De Gouden Weken en het team

Het succes van de Gouden Weken staat en valt met het voorleven en bespreken van belangrijke waarden en het introduceren en leren houden aan normen (afspraken en regels). Natuurlijk in de eigen groep, maar óók in de hele school. Een veilige school is immers een breed gedragen schoolverantwoordelijkheid; ook die van ouders (zie hierna).

De Gouden Weken en ouders

‘Educatief partnerschap’ is een begrip dat steeds meer scholen omarmen. Daar is sprake van als zowel de leerkracht als de ouder zich inspant om van een kind een prettige en verantwoordelijke persoon te maken en daarvoor is een sociaal veilige groep van cruciaal belang. Een van de manieren om de goede relatie tussen school en ouders te verstevigen is elkaar over en weer informeren en ontmoeten. Ouders die positieve ervaringen met de leerkracht van hun kind hebben, praten thuis ook positief over hem/haar en die input neemt het kind weer mee naar school. Zo kunnen school en ouders optreden als een opvoedkundige twee-eenheid. Verder laat onderzoek van Lusse (2013) zien dat een keten van vertrouwen een belangrijke voorwaarde voor schoolsucces is. Een kind krijgt meer zelfvertrouwen door een positief contact met zijn ouders die tegenover hun kind zullen uitspreken dat onderwijs belangrijk is. De school schenkt op haar beurt vertrouwen aan de ouders met positieve feedback over het kind en met de ouders samen na te denken over opvoedingsvraagstukken. De basis voor die goede relatie leg je als school vooral tijdens de Gouden Weken!

Meer weten over de Gouden en Zilveren weken? Lees *De Gouden Weken 2.0* van Boaz Bijleveld (Eduforce).

Tip

Besteed extra aandacht aan de Kwink Koelkastposter voor thuis. Die vind je hier: www.kwinkopschool.nl/koelkastposter

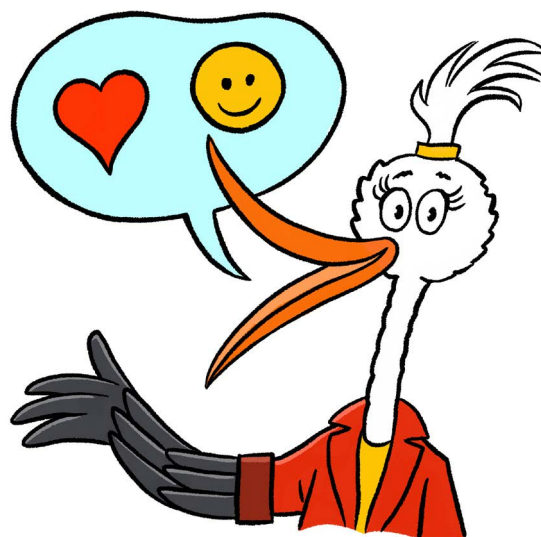
1. Weten

2. Kennen

3. Voelen

4. Zeggen

5. Doen

6. Luisteren

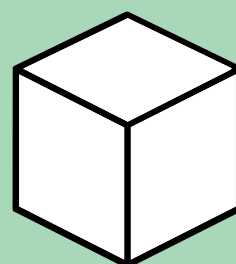
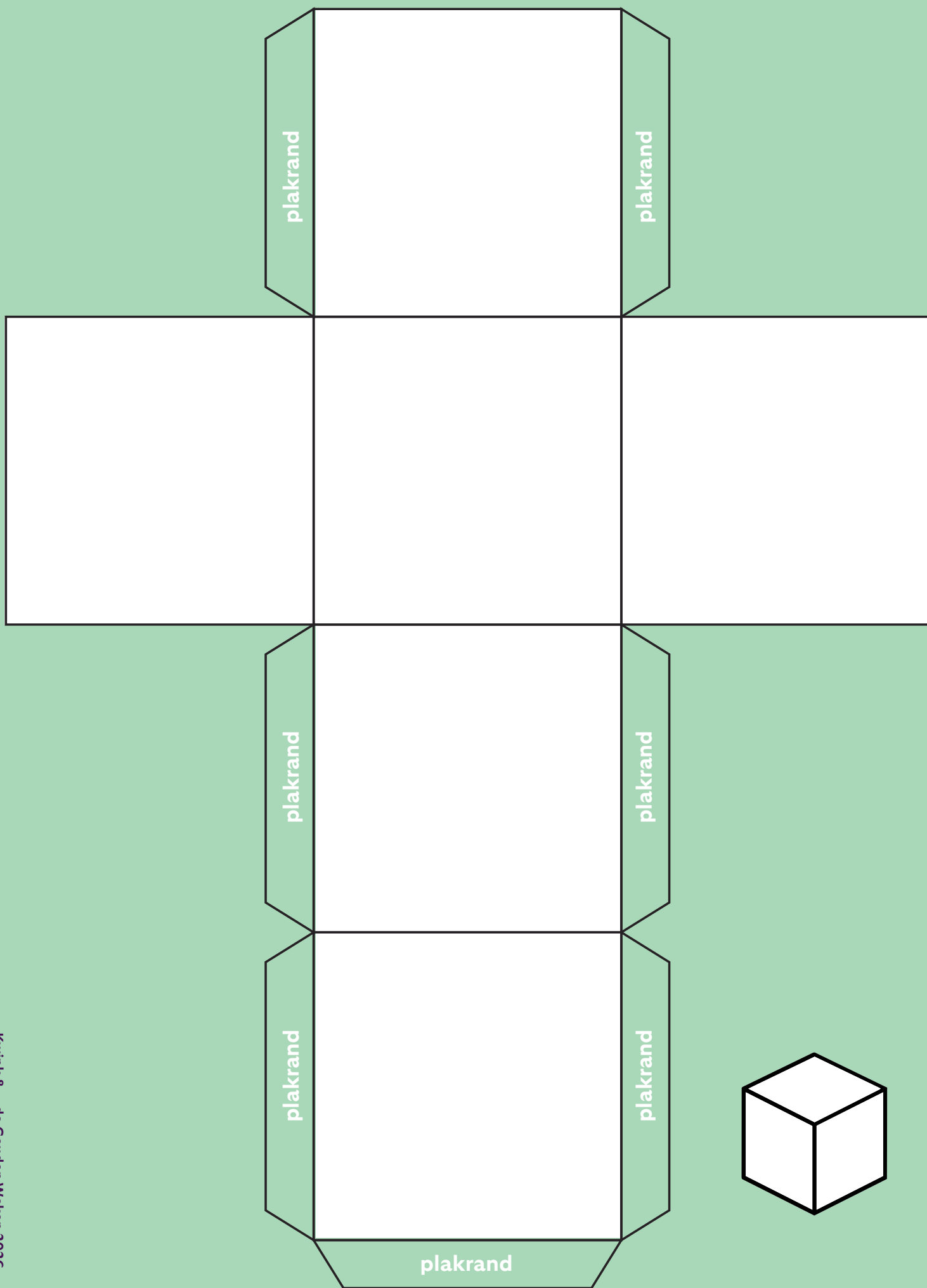

7. Oplossen

8. Vieren

Bijlage 2 Kubus

Bijlage 3 Scenario-challenge 'Wat doe jij?'

Iemand wordt uitgelachen omdat hij een fout maakt bij rekenen.

Een klasgenoot duwt iemand tijdens het buitenspelen, maar de leerkracht kijkt niet.

Een vriend wordt buitengesloten tijdens een spel en voelt zich verdrietig.

Iemand vraagt jouw antwoorden van de toets, maar je wilt niet helpen.

Je merkt dat iemand wordt gepest in de groepsapp, maar je weet niet zeker wat je moet doen.

Twee kinderen stelen steeds ideeën van een ander tijdens een project.

Een klasgenoot wil dat jij liegt voor hem bij de leerkracht.

Iemand wil dat jij meedoet aan iets wat jij niet fijn vindt, bijvoorbeeld stiekem iets pakken.

Je ziet een leerling verdrietig alleen op het schoolplein, maar je weet niet hoe je hem kunt helpen.

Je ziet dat iemand iets van een ander afpakt, maar je bent bang dat hij boos wordt als je ingrijpt.

Een leerling pest iemand, maar zegt dat het maar een grapje is.

Iemand maakt een vervelende grap over jouw hobby of kleding.

Kwink voor een sociaal veilige groep

Dé methode voor sociaal-emotioneel leren

KWINK
voor sociaal-emotioneel leren

- ◆ Kwink draagt bij aan een sterke groep om verstorend gedrag zoals pesten te voorkomen
- ◆ Kwink is praktisch, leuk en actueel
- ◆ Met een extra leerlijn voor burgerschap
- ◆ Voor groep 1 t/m 8

Gratis start
in het nieuwe
schooljaar tot de
herfstvakantie!

Inclusief Week tegen Pesten Katern

Probeer Kwink uit
met de hele school!
Gratis proefabonnement:
[www.kwinkopschool.nl/
proefabonnement](http://www.kwinkopschool.nl/proefabonnement)

'Kwink werkt! Dat is zichtbaar op onze school.'

Cindy Breukink, leerkracht en gedragsspecialist, De Kameleon

www.kwinkopschool.nl

Kwink is een uitgave van uitgeverij Kwintessens
t 033-460 19 40 • e info@kwintessens.nl • i www.kwintessens.nl

 kwintessens